

Nr 162.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utläggande av statsgruvefält vid Stekenjokk och Remdalen i Vilhelmina socken av Västerbottens län; given Stockholms slott den 11 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

G. Malm.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Malm, anförde:

I en till jordbruksdepartementet ingiven skrivelse av den 15 nästlidna februari har chefen för Sveriges geologiska undersökning, överdirektören A. Gavelin, föreslagit, att Kungl. Maj:t måtte göra framställning till riksdagen om avsättande såsom statsgruvefält av två till sina gränser närmare angivna områden vid Stekenjokk och Remdalen, båda

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 138 häft. (Nr 162.) 1

i Vilhelmina socken av Västerbottens län. Sedan kommerskollegium, med överlämnande av ett yttrande i ämnet från bergmästaren i norra distriktet C. I. Asplund, den 25 i samma månad avgivit infordrat utlåtande, har ärendet jämlikt gällande stadga angående fördelning av ärendena mellan statsdepartementen överlämnats till handelsdepartementet.

*Chefen för
Sveriges geolo-
giska under-
sökning.*

Överdirektören Gavelins ifrågavarande framställning, vilken lämpligen torde i sin helhet få här återgivas, är av följande lydelse:

»Under de praktiskt-geologiska undersökningar av fjälltrakterna i nordligaste delen av Jämtlands län och i Västerbottens län, vartill Eders Kungl. Maj:t sedan år 1918 beviljat anslag, upptäcktes en del malmanledningar, av vilka särskilt den år 1918 för Eders Kungl. Maj:t och kronan inmutade förekomsten vid Stekenjokk inom Vilhelmina socken av sistnämnda län var av beskaffenhet att påkalla närmare undersökning med hänsyn till sin beskaffenhet och utsträckning. Med stöd av för åren 1919 och 1920 härför beviljade anslag utfördes också å denna förekomst under sommarmånaderna nämnda år undersökningsarbeten, bestående i mätningar med elektrisk malmletningsmetod, jordrymningar samt diamanborrningar.

Under de sommaren 1919 pågående arbetena inom Stekenjokkområdet upptäckte och inmutade dessutom tvenne av ortens befolkning, lappmannen A. Blackfjäll och hemmansägaren K. Näsström, vid Remdalen cirka $1\frac{1}{4}$ mil i NNO ifrån Stekenjokk en samling block av samma kistyp, som anträffats vid Stekenjokk. Då även ifrågavarande anledning syntes lovande, men ingen som helst undersökning kunde väntas företagen å densamma av inmutarna, vilka genast erbjödo anledningen till staten, lokaliserades genom Sveriges geologiska undersöknings försorg först under hösten 1919 den jordtäckta moderklyften till malmblocken genom preliminär elektrisk malmletning, varefter, sedan denna undersökning angivit såsom sannolikt, att fyndigheten sträckte sig även utanför det av Blackfjäll och Näsström inmutade området, inmutningar togos våren och sommaren 1920 för Eders Kungl. Maj:ts och kronans räkning av malmens sannolika fortsättning. I samband med de under sistlidna sommar bedrivna arbetena vid Stekenjokk företogos detaljerade elektriska mätningar samt i den utsträckning, som den knappa tiden och de svåra förhållandena medgåvo, blottning av malm även å fyndigheterna i Remdalen.

Resultaten av de utförda undersökningsarbetena å ifrågavarande tvenne malmförekomster äro i korthet följande.

Vid *Stekenjokk* har malmen påträffats genom jordrymning och sprängning samt i tre diamanborrhål inom fältets mellersta del. Den bildar här synbarligen en större kropp av kompakt svavelkis, impregnerad med kopparkis och zinkblände, samt flera zoner av smalare eller fattigare kis, övergående i impregnation uti omgivande bergart. Att döma av förhållandena i det borrhål, som gått närmast vinkelrätt mot malmerna, är mäktigheten för den rena kismassan i huvudkroppen 2.4 meter, medan 0.7 meter djupare ned kommer cirka 2 meter mäktig zon av fattigare svavelkis med smala ränder rika på kopparkis samt 1.65 meter djupare en cirka 0.8 meter mäktig kisbank, som nedåt övergår i av svavelkis, kopparkis och zinkblände impregnerad skiffer. Sammansättningen av kismalmen i huvudkroppen anges av följande analys av ett generalprov av uppbruten malm.

Svavel	37.10	procent
Koppar	1.20	»
Zink	4.34	»

Koppar- och zinkhalterna äro dock åtskilligt växlande, i två analyser av prov från hängandet nedgår kopparhalten till endast respektive 0.55 procent och 0.43 procent, medan zinkhalten i det ena stiger till 8.11 procent. Medan största zinkhalten förekommer i malmens hängande, äro de största kopparhalterna (högare än vad den utförda analysen av generalprovet utvisar) att finna djupare ned. Små utskiljningar av kalkspat äro mycket vanliga i huvudmalmen.

Utredningen av malmkropparnas förlopp inom fältet har mött mycket stora svårigheter på grund av de synnerligen invecklade geologiska förhållanden, som påträffats under arbetenas förlopp. Bergarterna (fyllitiska skiffrar, uppfälta av pressade eruptivbergarter av flera slag) äro intensivt veckade och hopskrynkade med växlande stupningsförhållanden. Den iakttagna huvudmalmen ligger på gränsen mellan underliggande fyllit och en överlagrande pressad eruptivbergart, men smalare och fattigare malmzoner och impregnationer förekomma såväl i eruptivbergarten som i fylliten. I likhet med omgivande bergarter synes huvudmalmen hava fältstupning mot ungefär SV. Till ledning för placering av de borrhål, vilka i begränsad omfattning skulle neddrivas på fältet, utfördes omfattande elektriska mätningar, och erhöles härvid såväl såsom fortsättning och förgreningar ifrån den påvisade malmen som såsom paralleller till denna efter en undersökt zon av omkring 2.5 kilometer i längd en mängd delvis starka »drag», vilka kunde förmodas indicera malmkroppar. Vid företagna djupborrningar visade sig emellertid dessa drag till större delen förorsakas av grafitoid, som ingår i malmfältets berggrund i vida större utsträckning, än vad förhållandena i dagen låtit förmoda. Då det på den elektriska malmletningsmetodens nuvarande stadium är omöjligt att avgöra, vilka drag som förorsakas av grafit eller grafitoid och vilka som orsakas av kis, kunde inom det complicerade fältet icke heller denna metod giva alla de önskvärda anvisningarna för kismalmens undersökning genom ett ringa antal borrhål. Ett vida större antal borrhål än det beräknade och för vilket medel beviljats skulle därför hava erfordrats för att med önskvärd noggrannhet följa malmen över hela fältet, och skulle detta oavsett de ökade kostnaderna på grund av den korta tid, under vilken dylika arbeten kunna bedrivas i fjälltrakterna, hava krävt arbetenas fortsättande nästkommande eller en följande sommar.

Vad som efter de nu utförda undersökningarna är känt torde dock vara tillräckligt för att bedöma fyndighetens värde för närvarande. Elhuru förekomsten, möjligen med undantag för Remdalen, är mera betydande än någon annan hittills uppdagad förekomst av samlad kis inom de svenska fjälltrakterna, har den dock icke visat sig vara någon så stor och rik förekomst, att den i betraktande av sitt mycket avlägsna och ur kommunikationssynpunkt ogynnsamma läge kan betecknas såsom brytvärd under nutida förhållanden. Även om det måste sägas vara möjligt, att genom fortsatta undersökningsarbeten vida större malmkroppar än de hittills påträffade skulle kunna påvisas inom fältet, är malmens beskaffenhet (den för en kopparmalm relativt låga kopparhalten och den för en svavelkismalm något besvärande zink- och kalkspathalten) sådan, att den för närvarande torde göra malmen föga begärlig. Stekenjokks malmfyndighet kan därför betecknas såsom en för

närvarande icke aktuell förekomst, som först i en framtid möjligen kan bli av betydelse.

På *Remdalens* malmfält påträffades genom jordrymningsarbeten inom ett begränsat område malm av samma beskaffenhet som inom *Stekenjokk*, enligt analys av ett generalprov från en sprängning ned till 1 1/2 meters djup hållande:

Svavel	36.7	%
Koppar	0.90	»
Zink	8.03	»
Fri från arsenik och nickel.		

Malmen går till ytan under mäktig jordbetäckning inom en del av fältet (det av de enskilda inmutade området) men täckes synbarligen av gråberg (skiffrig grönsten) inom större delarna av detsamma. De elektriska mätningarna visa ett anmärkningsvärt ihållande, över 800 meter långt sammanhängande »drag». Då inom fältet ingen grafitt iakttagits samt de geologiska förhållandena äro vida regelbundnare än inom *Stekenjokkfältet*, synes sannolikt, att man här har att göra med en vidsträckt malmzon, som fortsätter under överliggande grönsten inom vissa av statens inmutningar. Ett även ganska begränsat antal borrhål skulle med stor sannolikhet lämna goda upplysningar om ifrågavarande malmfyndighets storleksordning. Då emellertid *Remdalens* malmfält har ur kommunikationssynpunkt lika ogynnsamt läge som *Stekenjokkfältet*, medan malmen vid båda fälten är av enahanda beskaffenhet, måste jämväl det förra betecknas såsom en för närvarande icke aktuell fyndighet, vars vidare undersökande torde böra uppskjutas, till dess förändrade förhållanden bringa frågan om dess eventuella nyttiggörande i annat läge än för närvarande.

Därest *Eders Kungl. Maj:t* beslutar att icke för närvarande låta utföra ytterligare undersökningsarbeten på *Stekenjokks* och *Remdalens* malmfält, synes mig skäl föreligga att lägga desamma såsom statsgruvefält.

Då kronan i alla händelser är jordägare och statens intressen i ett sådant fall som detta genom lagen av den 31 maj 1918 synas rätt väl tillgodosedda, kunde måhända ifrågasättas att låta inmutningarna förfalla och härigenom möjliggöra för hågade enskilda att ånyo inmuta fyndigheterna samt vidare fortsätta de av staten utförda undersökningsarbetena. Det torde dock vara osannolikt, att något enskilt företag under nuvarande konjunkturer skulle vilja nedlägga avsevärda belopp för ytterligare arbeten på dessa fyndigheter med deras ur kommunikationssynpunkt ogynnsamma läge. Däremot kan man förutse, att de sannolikt omedelbart bli föremål för inmutning och ett osunt mutsedelsjobberi, om staten låter dem förfalla.

Å andra sidan torde gränserna för eventuella statsgruvefält ej böra dragas vidare, än att de med full säkerhet innesluta de upptäckta och undersökta fyndigheterna. Givetvis har från Sveriges geologiska undersöknings sida mycket arbete nedlagts på malmletning även utanför de gränser, som jag föreslår för de ifrågasatta statsgruvefälten. Med den stora roll, som jämväl mera tillfälliga uppslag kunna spela för uppdagandet av malmfyndigheter, är det dock ej uteslutet, att något värdefullt fynd skulle kunna göras utanför de av mig föreslagna gränserna. Så länge på nuvarande principer byggd gruvlagstiftning äger bestånd, torde man under sådana förhållanden icke böra genom alltför vida gränser för statsgruvefälten avstånga enskilda från lockelse till fortsatt malmletning i de ifrågavarande malmfyndigheternas omgivning.

Med stöd av det anförda får jag sålunda i underdånighet föreslå, det Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta att inom Vilhelmina socken av Västerbottens län avsätta såsom statsgruvefält på följande sätt begränsade tvenne områden.

Stekenjokks statsgruvefält föreslås begränsat åt norr av Saxån; åt sydost av en linje, som drages ifrån föreningspunkten mellan Saxån och den på topografiska kartbladet Jadnem utmärkta norrifrån och cirka 1,200 meter nedanför Stekenjokks inflöde i Saxån infallande bäcken samt fram till röset på den med höjdsiffran 941 utmärkta toppen av Stekevare. Åt söder begränsas fältet av en linje, som drages från röset på sistnämnda topp av Stekevare fram till skärningspunkten mellan Stekenjokk och gränsen mellan Jämtlands och Västerbottens län. Åt nordväst begränsas fältet av en linje, dragen från sistnämnda skärningspunkt genom sydligaste ändpunkten av den lilla sjö, som på kartbladet Jadnem bär höjdsiffran 798, och fram till Saxån.

Remdalens statsgruvefält föreslås begränsat åt söder och sydost av Ransarån samt Fremsjokk till 500 meter väster om dess utlopp i Ransarån; åt öster av en linje, dragen i rakt nordlig riktning från en punkt på Ransaråns norra strand, belägen 400 meter öster om Rembäckens utlopp i Ransarån; åt nordost av en linje, dragen från en punkt 1 kilometer norrut ifrån Ransarån å sistnämnda linje samt fram till skärningspunkten mellan de båda på kartbladet Jadnem utmärkta grenar av Rembäcken, vilka komma från respektive östra sluttningen av Luktjomtjuolta och sjön Luktomjaure; åt västsydväst av en linje, dragen ifrån sistnämnda skärningspunkt och till den punkt på Fremsjokk, som ligger 500 meter i rak linje från dess utlopp i Ransarån.

Inom området för sistnämnda statsgruvefält kommer dock att falla jämväl de tre inmutningar, som för närvarande ägas av ovannämnda Blackfjäll och Näsström.»

Bergmästaren Asplunds yttrande över det av chefen för Sveriges geologiska undersökning sålunda väckta förslaget är av följande lydelse: *Bergmästaren
C. I. Asplund.*

»Såsom av ifrågavarande underdåniga hemställen framgår, har genom av geologiska undersökningen under åren 1918—1920 utförda synnerligen ingående och dyrbara undersökningar inom de avsedda områdena konstaterats tillvaron av betydande förekomster av koppar- och zinkhaltig svavelkis. Emellertid har malmens förekomstsätt icke gjort det möjligt att med hittills verkställda arbeten blotta malm på tillräckligt många punkter, för att hela det område, som av de utförda elektriska mätningarna och av geologiska undersökningar i övrigt angives såsom malmförande, skulle kunna beläggas med utmål. Skulle man på denna väg söka för framtiden trygga kronans rätt till det fyndiga området, bleve det därför nödvändigt att ytterligare påkostade betydande undersöknings- och försvarsarbeten å detsamma. Under rådande ekonomiska kris måste det emellertid anses mindre välbetänkt att på så avlägset belägna fyndigheter, som även under gynnsammare konjunkturer näppe- ligen inom den närmare framtiden kunna tänkas bli föremål för utnyttjande, påkostade större summor, då andra fyndigheter av samma slag, vartill staten skaffat

sig inmutningsrätt och som ligga nära intill järnväg, ännu äro så gott som fullständigt oundersökta (kisfyndigheterna i Norsjö socken väster om Bastuträskis järnvägsstation).

Då fyndigheterna vid Stekenjokk och i Remdalen, även om de bleve ytterligare påkostade undersökningar och utmålslagda, helt säkert skulle få i åtskilliga år ligga oanvända och deras administration såsom utmål är betydligt besvärligare, anser jag mig därför böra tillstyrka utläggande av statsgruvefält för ifrågavarande områden, och har jag beträffande de föreslagna gränserna ingen annan erinran att göra, än att det vore önskligt, att, efter ett eventuellt beslut om avsättande av dessa statsgruvefält, desammas gränser bliva så noggrant som möjligt å marken utmärkta genom rösen icke blott i hörnpunkterna utan även med lämpliga mellanrum längs sidorna, så att gränserna lätt återfinnas av eventuella inmutare i statsgruvefältens närhet samt vid utmålsförrättningar, som kunna tänkas förekomma intill desamma.

Då de syftemål, uppbringande inom landet av brytvärda förekomster av svavelkis, kopparmalm m. m., som legat till grund för statsmakternas beslut om upphävande av inmutningsförbudet å kronojord för andra inmutningsbara mineral än järnmalm, även i framtiden efter återinträdda normala förhållanden komma att vara fullt aktuella, synes den inskränkning i inmutningsrätten för den enskilde, som genom utläggande av dessa statsgruvefält onekligen göres, men som för de närmaste åren på grund av fyndigheternas svårtillgängliga läge endast har den uteslutande nyttiga verkan att förhindra ett skadligt jobberi, vid den tid, då möjlighet att tillgodogöra fyndigheterna föreligger, fullt ut kunna kompenseras därav, att, för så vitt fyndigheterna ej skola utnyttjas av staten själv, desammas tillgodogörande lämpligen kan genom koncession överlätas åt enskilt företag, som visar sig äga nödiga förutsättningar härför.»

Kommerskollegium.

I anslutning till bergmästaren Asplunds ifrågavarande uttalande anför kommerskollegium för egen del i ämnet följande:

»Då Sveriges geologiska undersökning under utförandet av anbefallda praktiskt-geologiska undersökningar för statens räkning inom Västerbottens läns fjälltrakter lyckats därstädes anträffa betydande förekomster av koppar- och zinkhaltig svavelkis och även fullföljt undersökningen så långt, att fyndigheterna kunnat förklaras vara mera betydande än någon annan hittills uppdagad förekomst av samlad kis inom de svenska fjälltrakterna, synes statens äganderätt till de ifrågavarande mineraltillgångarna böra säkerställas. Detta kan, såsom bergmästaren framhållit i sitt yttrande, ske därigenom, att ett större antal utmål utläggas för kronans räkning, men ett sådant förfaringssätt medför högst betydliga ytterligare kostnader för fortsatta undersökningsarbeten, om kronans rätt skulle kunna tillgodoses på ett betryggande sätt. Då det dessutom på grund av fyndigheternas avlägsna läge och saknad av kommunikationer helt säkert dröjer rätt länge, innan ett ekonomiskt utnyttjande av dem kan tänkas ifrågakomma, synes denna väg till bevarande av kronans rätt icke böra ifrågakomma. Genom utläggande av statsgruvefält inskränkes visserligen rätten till inmutning enligt lagen den 31 maj 1918 om särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län, men då dels behovet av inmutningar enligt denna lag för närvarande torde få anses vara obetydligt i jäm-

förelse med vid tiden för lagens utfärdande, dels ock de till statsgruvefält föreslagna områdena, vilka enligt av chefen för Sveriges geologiska undersökning lämnad upplysning äro belägna på annan kronojord än sådan, som innehaves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe, icke tagits större än behörig försiktighet synes fordra, torde icke inskränkningen i den enskildes rätt i detta fall böra hindra ett för staten förmånligt ordnande av frågan.

Kollegium får därför i underdånighet tillstyrka vidtagande av åtgärd för att de båda av chefen för Sveriges geologiska undersökning föreslagna områdena måtte förklaras vara statsgruvefält.»

Att åtgärder böra vidtagas för att åt kronan bevara de rika kis- Departements-
chefen.lager, som vid det genom Sveriges geologiska undersökning bedrivna forskningsarbetet anträffats vid Stekenjokk och Remdalen, synes mig påtagligt. Med hänsyn till såväl rådande ekonomiska förhållanden som den omständigheten, att fyndigheterna äro belägna alltför långt från förefintliga kommunikationsförbindelser för att under den närmaste framtiden lämpligen kunna göras till föremål för bearbetning, anser jag, i likhet med de myndigheter, som uttalat sig i ärendet, att frågan för närvarande bäst löses därigenom, att de av överdirektören Gavelin till sina gränser angivna områdena — i likhet med vad tidigare skett beträffande vissa andra områden i Lappland — av Kungl. Maj:t och riksdagen, jämlikt 3 § 1 mom. i gällande gruvestadga, förklaras skola utgöra statsgruvefält. Genom en dylik åtgärd, som givetvis icke utövar något inflytande å den rätt, som genom inmutning redan förvärvats av enskilda personer, förhindras tillkomsten av nya inmutningar å den till statsgruvefält avsatta marken. Jag vill endast tillägga, att, enligt vad jag inhämtat, de nu ifrågavarande områdena helt äro belägna å odisponerad kronojord, som, därest fastställelse meddelas å redan verkställd avvittlingsförrättning beträffande denna del av Vilhelmina socken, kommer att utgöra s. k. kronoöverloppsmark. Ett topografiskt kartblad, varå de båda föreslagna statsgruvefältens sträckning i huvuddrag angives, finnes upprättat och torde i avtryck få bifogas detta protokoll.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

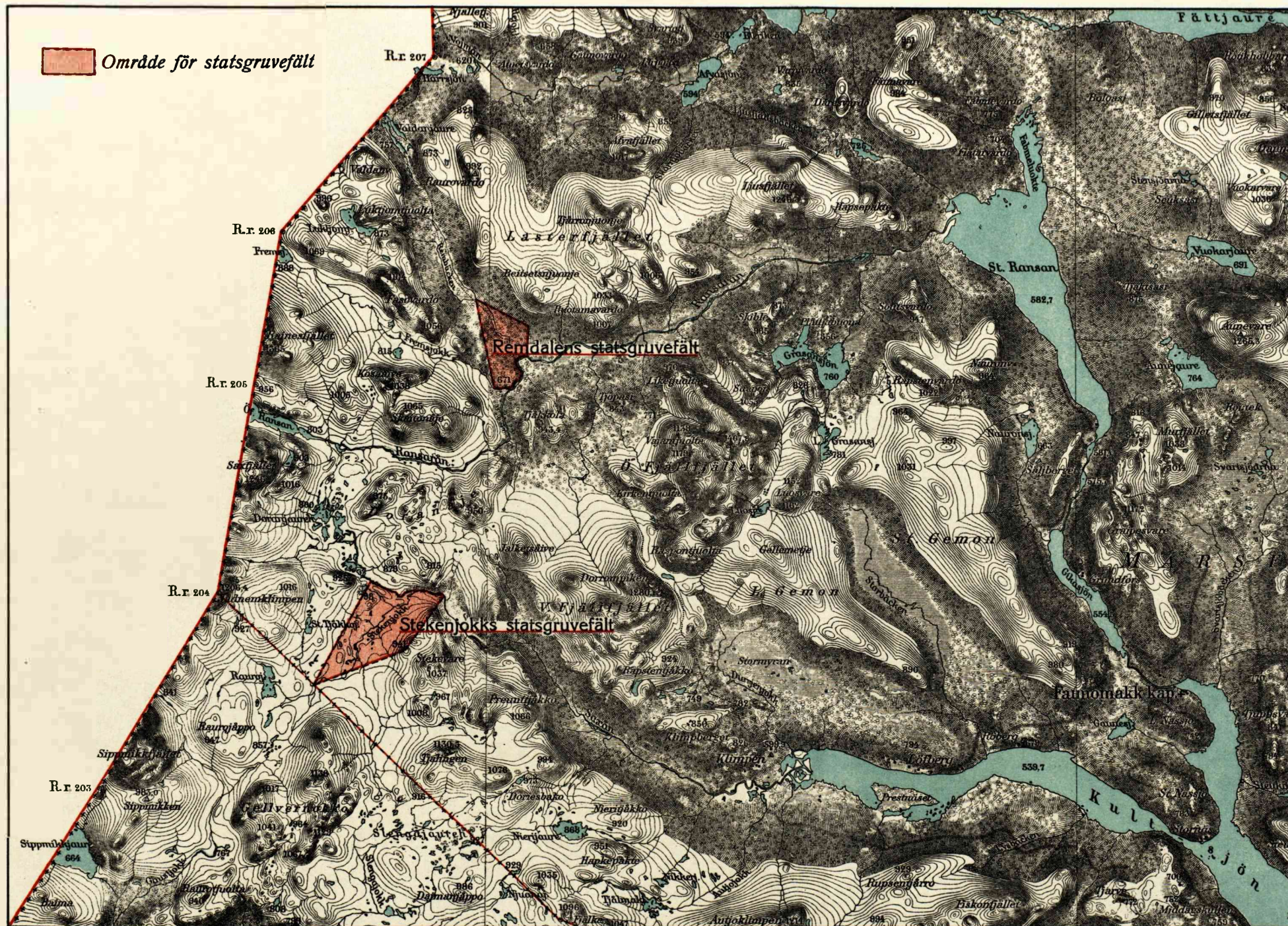
att de i chefens för Sveriges geologiska undersökning skrivelse den 15 februari 1921 omförmälda områden vid Stekenjokk och Remdalen, båda i Vilhelmina socken av Västerbottens län, med de gränser, som angivas i berörda skrivelse och utmärkts å en i överensstämmelse därmed upprättad, i avtryck här bifogad karta, må förklaras vara statsgruvefält under benämning Stekenjokks respektive Remdalens statsgruvefält.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hans von Arnold.

Område för statsgruvefält

R.r. 207

R.r. 206

R.r. 205

R.r. 204

R.r. 203

1: 200 000

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Kilometer
1 Mil

GEN. STARLIT. ANST. STHLM